

dekana v Postojni /Sedaj v norišnici/. V zvezi z odkritjem v zadevi spravljanja ustašev čez mejo, škofijskega tajnika dr. Leniča, so bili dani pogoji za realizacijo dr. Leniča in pretres škofije. Namreč za ilegalno delovanje poedinih članov ljubljanske škofije se je razpolagalo z agenturnimi poročili. Z to realizacijo v zvezi z ustaškimi pobegi, je bila dana možnost realizacije še kanonika Šimenca, Kermc Micke,³⁵ Rueha³⁶ in Dimnika³⁷ ter se prišlo do obremenilnega materiala na osnovi agenturnih poročil – odkritja ilegalnega delovanja škofije /poseben proces in operativni proces/.“³⁸

Vendar za trditev, da je Lenič sodeloval pri pobegih hrvaških frančiškanskih duhovnikov, ni nobenih indicov. Pomagal pa je domobrancu Milanu Zajcu, kateremu je uspelo pobegniti iz Kočevskega Roga, da je ilegalno šel čez mejo v Italijo. To je Lenič tudi priznal, najprej dejstvo samo, ne da bi Zajca imenoval, potem pa, ko je moral spoznati, da Udba ime pozna, tudi to. Tega dejstva tožilstvo v procesu

³⁴ Franc Krhne je bil rojen 28. 8. 1882 v Vipavi. Bil je urednik Slovenca, nato dolga leta dekan v Postojni. 1945 ga je oblast zaprla in po enem letu izpustila. Vrnil se je v Vipavo, kjer je živel pri svoji nečakinji. Očividno se mu je zmračil um. Ni se upal več v cerkev. Umrli je leta 1964. *Palme*, str. 420 in 438–439; Ljubo Marc, *Črepinje*, Celje – Gorica 1994, str. 9.

³⁵ Marija Kermc (3. 9. 1892 Lož na Notranjskem), poštna uradnica, pred SNČ obsojena na 5 let prisilnega dela in trajen odvzem državljskih pravic, pozneje amnestirana, zaprta 29. 8. 1947, Vrhovno sodišče LRS jo je na Bitenčevem procesu obsodilo na kazen odvzema prostosti s prisilnim delom za dobo 8 let in odvzema državljskih pravic za 3 leta. AMNZ, Proces Bitenc, 80–5–K, XIII. Kermc Marija, 3044–3071.

³⁶ Dr. Dušan Rueh (26. 2. 1920 Ljubljana – 25. 4. 1985 Ljubljana), kaplan pri Sv. Jakobu v Ljubljani, župnik Ljubljana-Ježica; zaprt poleti 1947, izpuščen 16. 2. 1948; drugič zaprt 11. 5. 1954 – 27. 6. 1954. Z Leničem se je redno družil.

³⁷ Inž. Ciril Dimnik (18. 6. 1898 Slape pri Ljubljani), gozdarski inženir, pred vojno direktor dvornih lovišč v Beogradu, skupaj z inž. Žumrom si je prizadeval, da so prišli versko-zakladni gozdovi iz državne roke nazaj v roke ljubljanske škofije; ravnatelj gozdov verskega zaklada od 1. 8. 1939 do 15. 4. 1941, ko je prišel večji del posestev v nemške roke. Opravljal pa je še nadalje gozd Kostanjevica. Februarja 1942 so ga Italijani zaprli za 6 tednov v Šentpeterski kasarni pod obtožbo, da simpatizira in dela za OF. Ponovno je bil aretiran julija 1943 skupaj z ženo. Po vojni je bil lep čas brezposeln. Aretiran je bil 9. 8. 1947 in 16. 4. pred Vrhovnim sodiščem LRS obsojen na kazen odvzema svobode s prisilnim delom za dobo 14 let, na izgubo vseh državljskih pravic za dobo 3 let in na popolno zaplembo premoženja. AMNZ, proces Bitenc, X. Ciril Dimnik.

³⁸ Dok. Sove, II 012038.

seveda ni izkoristilo. Oblast ni imela prav nobenega interesa, da bi se javno razpravljalo o nečem, kar je trdovratno tajila, namreč o množičnem poboju vrnjenih domobrancev iz Koroške.³⁹

Lenič je bil glavna oseba duhovniškega procesa v Ljubljani 23. decembra 1947. Obtožnica je njemu in soobtoženim očitala ilegalne zveze s Koroško, predvsem z dr. Francetom Blatnikom,⁴⁰ in s Trstom. Pri tem pa oblast ni predložila vse obremenilne dokumentacije – in to iz več razlogov. V aktih Udbe je seznam gradiva, ki so ga zadržali.⁴¹ Tako obtožnica proti Leniču ni upoštevala njegovih zvez z majorjem Mirkom Bitencem,⁴² ker je Udba paralelno pripravljala proces proti

³⁹ Lenič je o tem pozneje v intervjuju izjavil: „*Ko so me pri zaslišanju na Udbi vprašali tudi o tem dogodku, ki je prišel do njihovih ušes – ne vem, kako – in rekli: Zakaj nam niste prišli tega fanta prijaviti, ne pa, da ste ga poslali čez mejo? Rekel sem jim tole: Po vesti tega nisem mogel storiti, kajti vedel sem, da ta fant nima nad seboj nobene druge krivde, razen te, da je za svojimi starejšimi brati odšel k domobrancem, da se je čudežno rešil, in da bi ga sedaj vi, če bi ga prišel prijaviti, morali na neki način likvidirati. Kajti takrat so bile kočevske jame še tabu in v javnosti o njih ne bi smeli ne govoriti ne uprizarjati procesov. Zato sem bil prepričan, da na ta način pomagam reševati življenje nedolžnemu človeku. In potem moram reči: vse je bilo mirno, nikoli več mi ni nihče tega več očitil, so pač razumeli, kajti takrat se v javnosti še ni smelo govoriti o vsem tem, kar se je zgodilo v jamah Roga prve dni meseca junija 1945.*“ Nova revija, št. 67/68, 1987, str. 1939.

⁴⁰ Dr. France Blatnik, salezijanec (30. 1. 1899 Kojsko – 22. 12. 1977 Patterson, ZDA), ravnatelj Mladinskega doma na Kodeljevem, ravnatelj salezijanskega konvikta na Rakovniku do septembra 1941, pod italijansko okupacijo potoval na Hrvaško in Srbijo k slovenskim izseljencem in internirancem ter jim dostavljal pakete, pošto in denar, držal je zvezo med Ljubljano in Vatikanom in prenašal pošto. Italijani so ga 6. septembra 1942 aretirali in za tri mesece zaprli v zloglasni rimski zapor Regina Coeli, izpuščen je bil po osebni intervenciji kardinala Maglioneja 6. decembra 1942. Ob italijanski kapitulaciji je bil od partizanov najprej zaprt, a še isto noč izpuščen, vodil je pogajanja med partizani in vaškimi stražami. Hotel jih je združiti proti Nemcem. Pozneje je bil na Turjaku in se rešil s skupino, ki je prišla v Ljubljano. Pred Nemci se je umaknil nazaj k partizanom, ti pa so ga zaprli, ker se je postavil proti njim. Bil je v zaporu na Škofljici, v Grosupljem, v Trebnjem, v Novem mestu, v Breitenauu, v Brečni vasi in Stični, kjer so ga rešili Nemci in domobranci s svojo ofenzivo. Od takrat je bil pri domobrancih v Novem mestu. 1945 v Avstriji deloval v raznih begunskih organizacijah v taborišču v Spittalu, 1947 je odšel v Rim in tam je bil ravnatelj Kalis-tovih katakomb do junija 1953, nekaj časa živel v Barengu pri Torinu, potem odšel v Portorico. AMNZ, ZA dr. France Blatnik.

⁴¹ Dok. Sove, Lm 141676, Obremenilni material, ki ne bo obsežen v obtožnici, temveč izkoriščen za nadaljne operativno delo.

10. Izjava o kanalu preko sv. Jošta, 17. 9. 1947

Marca 1946 je prišla k meni neka dekla iz Št. Jošta po imenu Albina⁴⁸ vulgo menda Zabrcarjeva iz zaselka Potok, kjer je doma bivši škof. tajnik Malavašič, po njem sem jaz to dekle spoznal. Vedel sem, da ima za fanta nekega šoferja Stankota,⁴⁹ ki je bil domobranec.

⁴⁷ Msgr. dr. Anton Slamić (5. 4. 1891 Trst – ?), tajnik nadškofa Bauerja in Stepinca, kanonik v Zagrebu od 1925.

⁴⁸ Albina Jesenovec.

Povedala je, da je Stanko prišel iz Italije, da se v hosti skriva in je prinesla listek, z raznimi vprašanji, ki ga je Stanko prinesel iz Senegalije. Listek je bil od Mihe Kreka.

Vsebina listka so bila vprašanja, katera sem jaz prej pripisoval dr. Blatniku. Rekla je, da bi rada odgovor, da bo šel Stanko čez kakih 10 dni nazaj. Listek sem razmnožil jaz ali Kermčeva. En izvod listka z vprašanji sem dal ing. Dimniku. Ob tej priliki sem mu povedal, da se za te stvari zanima Krek. Vzel je listek in rekel, da bo poiskusal te stvari zbrati. Čez nekaj dni mi je prinesel poročilo, katerega vsebine sem izpovedal že v prejšnjem zaslišanju. Ne spominjam se točno ali mi je Kermčeva tudi takrat dala kako poročilo. Jaz sem iz vsega tega napravil skupno poročilo. Dodal sem o cerkvenih razmerah, o splošnem položaju, razpoloženju ljudstva, o križarstvu, da vsaj v ljublj. škofiji tega ni. To poročilo sem dal čez kak teden Albini, ki je prišla ponj k meni v pisarno.

Enkrat v poletju je Albina prišla zopet. V naših pisarniških prostorih imamo bivšo kanclerjevo pisarno, ki je bila sedaj prazna.– Tam sem jo sprejel. Prinesla je zopet listek z vprašanji. Ne morem se spomniti, katera vprašanja je vseboval prvi in katera drugi listek. Vprašanja sem dal Kermc Micki in morda tudi Dimniku. Nato sem ko prvič napravil skupno poročilo na podlagi podatkov Kermčeve in Dimnika. Približno čez en teden je Albina zopet prišla po to poročilo. Takrat sem ji povedal, da te stvari zelo nerad delam in da bom opustil.

Tretjič je prišla Albina letos aprila. Takrat je prišla vprašati, ali bi se mogla tajno poročiti s Stankom, ki bo zopet prišel čez. Ko je bila prvič pri meni, sem jo prosil, ali bi lahko Stanko vzel nekega bivšega domobranca, ki je ušel iz Kočevskega Roga in se je pozneje skrival. Njegovi sorodniki so se oglasili k meni in me prosili, če bi mogel pomagati. Ona je rekla, da lahko. Nato sem ga obvestil kedaj in kje ga bo počakal. Počakala ga je nad Podlipo pri Vrhniku pri neki še nedograjeni hiši. Tako se je tudi zgodilo. Ta domobranec mi je potem po pošti javil, da je srečno prišel čez.⁵⁰

⁴⁹ Stanko Guzelj.

⁵⁰ To je bil Milan Zajec (roj. 8. 10. 1925 na Velikem Gabru). Iz jame v Kočevskem Rogu se je rešil 6. 6. 1945 zvečer. Po dolenjskih gozdovih se je skrival do 1. 4. 1946, potem se je čez Ljubljano, Brezovico, Vrhniko, Horjul, Trnovski grad bližal meji. Mejo je prekorčil med sv. Gabrijelom in sv. Mihaelom in prispel v Gorico 4. 4. 1946. „Rešenci iz roških brezen“, *Slovenec*, 21. do 27. 6. 1995.

Drugo o Bitencu sem izpovedal v prejšnjih zaslišanjih. Zatrjujem, da je to vse, kar sem imel povedati.

Kako je bilo s pobegi ustašev preko meje in vašim sodelovanjem s frančiškani v tej zadevi?

Ponovno povdarjam, da se tega ne morem spomniti. Dopuščam pa možnost, da je prišel k meni p. Tavčar⁶⁶ ali p. Valenčak⁶⁷ in da sem mu jaz dal kaka pojasnila o tem, kdo je dekan v Postojni ali napisal kak listek. Ne spominjam pa se, da bi mi pripovedoval kaka imena, ali da bi vedel da gre za ustaške oficirje. Vem pa za nekega don Mato-ta, ki je z ustaško vojsko prišel na Brdo. Na Brdu je ostal pri župniku, kjer se je tudi prijavil. Od tam je zaprosil, da mu naj škofija preskrbi dovoljenje za opravljanje duhovniške službe. Mi smo odgovorili, da moramo v tem slučaju prijaviti ga notranjemu ministrstvu. Odgovoril je, da bo rajši počakal. Čez nekaj tednov je bil aretiran in kakor sem slišal tudi izpuščen.

Kaj lahko dopolnite z ozirom na ing. Dimnika?

Ko so drugič prišla vprašanja od Bitenca, ki sem jih pokazal Dimniku, je ta izjavil: „tu bo Intelligence Service odzadaj“. Njegova poročila pa so bila zelo površna.

Kdo je bil skrivač – domobranec, katerega ste preko Albine spravili čez mejo?

To je bil Milan Zajc iz Vel. Gabra, brat že omenjenih bratov Zajcev, policistov, ki sta stražila med okupacijo v škofiji. K meni je prišla njuna sestra in me prosila, če bi mu mogel pomagati čez mejo. To je bilo v začetku aprila 1946. Ko je sestra Milana Zajca prišla k meni, se je slučajno pri meni nahajala tudi Albina in smo se takoj dogovorili. Fant je nato prišel s kolesom do mene, nakar sem ga peljal k kurirjem v Rovte, kot sem že povedal. Sestra Zajca in Albina se niso osebno videle. Kurirji niso čakali v Rovtah, marveč nad Št. Joštom.

Lenič Stanko l. r.

⁶⁶ P. Teodor Tavčar (23. 11. 1883 v Selcah nad Škofjo Loko – 1. 12. 1958 v Ljubljani), provincial slovenske frančiškanske province. 18. 8. 1947 je bil obsojen na 4 leta prisilnega dela zaradi organizacije ilegalnih kanalov, skozi katere je pomagal ustašem – frančiškanom, da so pobegnili čez mejo, ter zaradi vzdrževanja ilegalnih zvez s pobeglim provincialom p. Gracijanom Hericem. Izpuščen je bil 1. 6. 1949.

⁶⁷ P. Marijan Valenčak (17. 8. 1913 v Velenju), frančiškan, zaprt 29. 8. 1947, obsojen 19. 12. 1947 na 6 let, amnestiran 7. 1. 1949.

pa nisem poznal. Povedala sta mi, da prihajata iz Rima, da sta bila pri dr. Mihi Kreku in da ju pošilja Mirko Bitenc. Povedala sta mi, da tisti, ki ju pošiljajo, želijo, da bi se vzpostavila stalna zveza za obveščanje. Povedala sta mi, da bo Bitenc tudi sam osebno prišel v Slovenijo. Dala sta mi tudi list z vprašanji o splošnem političnem in gospodarskem položaju v Sloveniji. Bila so to vprašanja o vojski, OZNI, o vlogi KNOJ-a, o razporeditvi čet, o tem, če so ruski instruktorji v vojski, itd., o gospodarskem položaju, o zadovoljstvu ljudstva, itd. Povedala sta mi, da želi poročila na ta vprašanja Bitenc. Kurirja sem vprašal, če bi lahko spravila preko meje skrivača Zajca, na kar sem dobil pritrdilni odgovor, ter sta ga čez nekaj časa tudi odpeljala preko meje. Kurirja sta se zadržala kak teden dni na tistem sektorju ter skupno z Zajcem odšla 1. aprila 1946 nazaj preko meje. S seboj sta odnesla tudi poročila, ki sem jih dobil od Kermc Micke in ing. Dimnika Cirila, z ozirom na zgoraj omenjena obveščevalna vprašanja.

Vaši nadaljni stiki z Bitencem?

Moj nadaljni stik je bil, ko sem se z Bitencem v maju ali juniju 1946 osebno sestal na stanovanju Križnič Marije, njegove sva-kinje v Metelkovi ul. 1. Da se nahaja v Ljubljani in da želi z menoj govoriti, sem bil obveščen pri oz. preko Križničeve. Povabilu sem se odzval ter se z njim sestal v neki sobi v I. nadstropju Metelkove ul. 1 /mislim, da je bila to soba, ki se uporablja kot zakristija, kadar se v sosednji sobi, kjer je kapela Klaverjeve družbe, vrše obredi/. Razgovor z njim je trajal kakih 20 minut. Povedal mi je, da je prišel v Slovenijo zato, da se med nami in emigracijo vpostavi tesnejši stik. Rekel je, „da se zunaj dela in da se za to delo Angleži zanimajo.“ V te svrhe pa želi imeti zveze z ljudmi, ki bi ga bili pripravljeni obveščati o tukajšnjem položaju. In sicer bi naj bili ti ljudje duhovniki. Ker nisem imel namena, da bi mu v bodoče še pošiljal kakršnakoli obveščevalna poročila, je prišel razgovor na to, kdo je oz. bi bil zato v Ljubljani pripraven. Takrat sem mu predlagal duhovnika Zor Vinka. Glede Zora sva se domenila in takoj drugi dan sem za Zora napisal pismo, ki ga je slednjemu izročil Snaj Venčeslav, ki pa ni vedel za stvar. V zvezi s tem mi je Bitenc ponovno izročil obveščevalna vprašanja, ki so bila v glavnem

Bitenčeva svakinja je bila pri meni parkrat. Ob njegovem bivanju v Ljubljani (junija 1946) gotovo dvakrat. Enkrat vem (mislim, da je bilo spomladi 1947) mi je prinesla v zaprti kuverti od Bitenca nekaj denarja za podporo raznim potrebnim. Smatral sem, da je bilo to pač njej dostavljeno, da naj da naprej meni.

Koliko denarja mi je Bitenc poslal za socialne svrhe, se ne spominjam točno. Gotovo pa preko 30.000 Din. Največja vsota mi je bila dostavljena po dr. Doklerju. Kako jo je dr. Dokler dobil, mi je popolnoma neznano.

Albina Jesenovec za Bitenčevo ime ni vedela. Omenila pa je parkrat, da je še nek gospod s fanti prišel iz Italije. Ni pa povedala, koliko časa se je zadrževal tam. Ravno tako mi je tudi Žakljeva omenila, da je neki gospod prišel s fanti. Ni pa povedala, koliko časa se je zadrževal tam.

Onega drugega fanta, ki sem skupno s Pavlom Žakljem izročil Milana Zajca, v resnici nisem poznal. Ni bil doma od sv. Jošta, pač pa je bil menda rojen v občini Polhov gradec, a ni več tam bival. Bila sta tedaj čisto gotovo samo dva. Takrat sem bil jaz zadnjič pri Sv. Joštu, oz. v bližini sv. Jošta.

Albino in Bitenčevo sem ponovno prosil, naj mene pustijo pri miru in naj s stvarjo nehajo. Albina je povedala, da se tudi fantje sami že „onemu gospodu“ upirajo in hočejo prenehati ter ostati v Italiji, oz. Žakljevi gredo v Belgijo, kjer je brat Vinko.

[Izjave o Šešku in Žakljevi itd. so nedatirane.]

22. 16. maj 1949

UDB za okraj Ljubljana – okolica

Dne 16. V. 1949

Zapisnik⁶⁹

o zaslišanju Lenič dr. Stanislava kot priče
sestavljen dne 16. V. 1949

v Ljubljani (KPD)

Preiskovalec: kap. Štefe Franc

⁶⁹ NŠAL.

Priča je opozorjena na dolžnost pričanja in na posledice neresničnega prikazovanja ter opozorjena, da govori resnico in v celoti izpove o vseh dejstvih, ki so v zvezi s predmetom zaslišanja.

Na splošna vprašanja odgovarja:

Priimek in ime *Lenič dr. Stanislav*

poklic *duhovnik – škof. tajnik*, ime in priimek staršev ter dekliško ime matere

.....
rojen 6. nov 1911 v *Župeči vasi* okraj *Krško*

nazadnje stanujoč v *Ljubljani* okraj

socialna pripadnost *sin kmeta* stan.....

število otrok.....

Navesti, ako so bližnji sorodniki sodelovali z okupatorjem

Imovinsko stanje

Šolska in strokovna izobrazba *7 raz. ljudske šole, teol. fakulteta z doktoratom*

Ali je bil kdaj obsojen, v preiskavi, kdaj in zakaj *12 let pris. dela ZKLD*

23. XII. 1947

Kratek življenjepis, v katerem je treba posvetiti pozornost času okupacije ter ostalim vašnejšim dogodkom *Z obdolženim ni v sorodu*

.....
.....
(Po končanem zaslišanju je zapisnik zaključiti s klavzulo: Končano, prečitano in odobreno ter s podpisom preiskovalca, zapisnikarja in zaslišanca.)

Zaslišanec v zvezi s preiskavo izpove:

Kakšne stike ste v zvezi s špijonskim delovanjem Bitenca imeli z družino Malovrh vulgo „Stovnik“?

Koncem marca 1946 sem dobil iz Št. Jošta obvestilo, da sta prišla dva kurirja iz Rima in da me čakata pri Malovrhu vulgo „Stovniku“ in hočeta z menoj govoriti. Eden izmed njiju, da je Žakljev. V cilju, da se s kurirji povežem sem se sestal z Malovrhovim fantom, ki me je odpeljal domov k „Stovniku“. Od kurirjev sem poznal Žakelj Pavla, drugega nisem poznal. S kurirjem sem se sestal v eni izmed sob Malovrhove hiše. Razgovoru ni prisostvoval nihče od domačih, ker sta kurirja zahtevala, da se Malovrh in žena odstranita. Dala sta mi list z vprašanji o splošnem političnem in gospodarskem stanju v Sloveniji, o vojski, OZNI itd. Povedala sta mi, da tisti, ki ju pošiljajo, želijo, da bi

se vspostavila stalna zveza za obveščanje. Povedala sta mi tudi, da bo prišel tudi Bitenc sam osebno ilegalno v Slovenijo. Glede poročila na osnovi pismenih vprašanj sem se s kurirji domenil, da bodo poslali nekoga ponj k meni v Ljubljano.

Po gornje obveščevalno poročilo je dejansko prišla čez kak teden dni Malovrhova gospodinja vulgo „Stovnikova“. Povedala mi je, da jo pošiljajo kurirji po poročilo. Poročilo, ki sem ga v tem času pripravil, sem ji oddal. Hkrati pa sem se z njo domenil, da bom zvečer istega dne pripeljal k njim („Stovnikovim“) skrivača Milana Zajca iz Vel. Gabra, ki je hotel zbežati v inozemstvo. Glede slednjega sem se namreč že na sestanku s kurirji dogovoril, da ga bodo spravili preko meje. Malovrhova je bila ob tej priliki pri meni v škofijski tajniški pisarni. Zvečer istega dne sem, kakor sem že omenil, odpeljal skrivača Zajca k „Stovnikovim“. Predal sem ga kurirju Žakelj Pavletu v domači veži „Stovnikovih“ – ne spominjam se, če ob dejanski prisotnosti domačih, ki so pa itak vedeli za zadevo in namero Zajca. Zajc je srečno s kurirji prispel preko meje, ker mi je to sporočil legalno iz Gorice in mislim kasneje še iz Firenz.

Ne spominjam se še kakih drugih tozadevnih stikov z družino Malovrh.

V kakšnih slučajih ste v zvezi s špijonskim delovanjem Bitenca sodelovali z župnikom Ramšakom iz sv. Treh kraljev?

Z župnikom Ramšakom sem razpravljajl o svojih zvezah z Bitencem. Povedal mi je, da so bili Bitenc in njegovi kurirji pri njem in da jih je za Veliko noč 1947 spovedal. Spominjam se tudi slučaja, ko mi je prinesel časopis „Slovenski Primorec“ in drugega, ko sem to odklonil. Povedal mi je, da to prinaša od Bitenca, sicer ne vem če je to ravno direktno rekel, vendar sva oba tako smatrala, ker sem vedel, da sodeluje z Bitencem. Dopuščam tudi možnost, da mi je kdaj prinesel od Bitenca tudi kako pošto, ker se tega ne spominjam. Je pa to zelo možno, ker sem iz dolomitskega konca dobival pošto in se ne spominjam točno, kdo mi jo je prinašal razen slučajev, ki sem jih že pojasnil na zaslišanju in procesu proti Bitencu.

Ramšak je z menoj prav tako reševal tajno poroko Bitenčevega kurirja Guzelj Stanka in Jesenovec Albine. Jesenovčeva je prav tako sodelovala v tej organizaciji in mi je, kakor sem že pojasnil, prinašala ilegalna sporočila Bitenca v Ljubljano. Ramšak mi je, kot škofijskemu